

Milan Petranović, dipl. iur.
predsjednik Kaznenog odjela
Vrhovnog suda Republike Hrvatske

ZASTARA KAZNENOG PROGONA I IZVRŠENJA KAZNENIH SANKCIJA

U ovom radu ukazuje se na osnovnu problematiku koja se javlja u primjeni odredaba Kaznenog zakona o zastari kaznenog progona i izvršenju kaznenopravnih sankcija.

1. ZASTARA KAZNENOG PROGONA

1.1. Općenito o zastari

Zastara kaznenog progona u kaznenom pravu sastoji se u prestanku ovlaštenja nadležnih tijela na kazneni progon počinitelja kaznenog djela nakon proteka u zakonu određenog vremena, ili u gubitku prava na izvršenje pravomoćno izrečene kaznenopravne sankcije, ako od pravomoćnosti sudske odluke protekne u zakonu određeno vrijeme. Dakle, za nastupanje zastare i u jednom i drugom slučaju u zakonu su dani rokovi za zastaru (čl. 19., 20. i 21. Kaznenog zakona - Narodne novine br. 110/97, 50/00, 129/00, 51/01). Ti rokovi su duži za teža kaznena djela, duži su i rokovi zastare izvršenja kaznenopravne sankcije za teže kazne izrečene pravomoćnom sudskom odlukom.

Spomenuti rokovi su relativni, jer njihovim protekom zastara nastupa samo onda ako u tijeku zastare kaznenog progona, odnosno izvršenja kazne nisu nastupili obustava zastare i prekid roka zastare. Ukazat ćemo na razliku između obustave i prekida zastare. Kod obustave zastare rok zastare (čl. 20. st. 2. KZ) se produžuje za onoliko vremena koliko je, radi zakonskih smetnji, npr. zastupnički imunitet, naknadno nastupanje duševne bolesti), trajala obustava zastare kaznenog progona, odnosno izvršenja kaznenopravne sankcije.

Kod prekida zastare (čl. 20. st. 3. do 5. KZ-a) vrijeme zastare kaznenog progona ima za posljedicu da se poništava vrijeme zastare koje je proteklo do tog trenutka, odnosno izvršenja kaznenopravnih sankcija, tako da počinje teći ispočetka, dok kod obustave (mirovanje) zastare zastarijevanje miruje, rok ne teče, a kad zakonske smetnje otpadnu zastarijevanje se nastavlja, s time da se u rok zastarijevanja računa i prije proteklo vrijeme, odbija se dakle, ono vrijeme za koje zastarijevanje nije teklo.

Nastupanjem apsolutnih rokova zastarijevanja prestaje ovlaštenje za kazneni progon, odnosno za izvršenje kaznenopravnih sankcija, bez obzira na obustave ili prekide kojih je možda bilo u tijeku zastarijevanja. Rokovi apsolutne zastare su dvostruko dulji od relativnih zastarnih rokova (čl. 20. st. 6. KZ). Istekom određenog vremena poslije počinjenja kaznenog djela, odnosno poslije izricanja kazne kažnjavanje nije kriminalnopolitički ni nužno ni opravdano, jer slabi sam učinak kazne na počinjenje kaznenog djela u pravcu njegovog popravljanja, odnosno njegove resocijalizacije.

Da nije usvojen institut zastarijevanja, kazna bi promašila svoj cilj, postala bi neopravdana, a kažnjavanje bi postalo samo sebi svrha. Sve to bi bilo suprotno zahtjevima kaznenopravne sankcije, posebice svrsi kazne, kako je određena u čl. 50. Kaznenog zakona.

I ne samo da razlozi pravne sigurnosti čine osnovu koja opravdava zastaru već i praktični razlozi govore u prilog postojanja instituta zastarijevanja, jer se po proteku vremena vrlo teško pronalaze i provode dokazi radi utvrđivanja ostvarenja kaznenog djela i odgovornosti počinitelja. Osim toga zastarijevanje upozorava i tijela kaznenog progona i izvršenja kazne na potrebu odgovornijeg i savjesnijeg obavljanja svojih dužnosti u otkrivanju kaznenih djela i njihovih počinitelja te obavljanju svih poslova da se pravomoćno izrečena kazna izvrši u okviru zastarnih rokova, dakle da ne otpadne mogućnost kaznenog progona i kažnjavanja, odnosno mogućnost izvršenja kazne.

1.2. Smisao instituta zastare - njeno povratno djelovanje

U pravnoj teoriji sporno je ima li institut zastare materijalno-pravni ili procesualno-pravni karakter. Glede tog pitanja Franjo Bačić u svojoj knjizi: *Kazneno pravo*, opći dio, peto prerađeno i prošireno izdanje, str. 480 i 481, navodi da su mišljenja o tome u doktrini podijeljena, ali da je jedno sigurno, a to je, da se gubi pravo na kazneni progon i mogućnost na izvršenje kazne.

Autori koji smatraju da zastara ima procesualni karakter ističu da se kod zastare ne radi o nekoj materijalno-pravnoj osnovi prema kojoj bi se odnosilo pravo na kaznu, već samo o procesnoj zapreki. Protiv materijalno-pravnog karaktera zastare govori to da nikad samim istekom vremena ne može ostati nesankcionirano nešto što je bilo kažnjivo. Protiv nezastarijevanja govore teškoće dokazivanja, opasnost od pogrešnih odluka, pa zato razlozi pravne sigurnosti čine osnovu koja opravdava zastaru. Zato propisi o zastari imaju kaznenoprocetni značaj i za njih ne vrijedi zabrana retroaktivnosti. Međutim, pristaše materijalno-pravne prirode karaktera zastare, protiv procesualne teorije, ističu da ona ignorira priznati prioritet materijalno-pravnih odredbi u odnosu na procesualne, jer to što nema uvjeta za progon u biti je posljedica prestanka potrebe za kažnjavanjem, a da se ne može negirati da u pravu istek vremena ima nekad produktivnu, a nekad destriktivnu snagu u zakonu. Autor nadalje, ističe da treći smatraju da zastara ima materijalni i procesni karakter (mješovita teorija).

Odredbe Kaznenog zakona o zastari s jedne strane govore o zastari kao razlogu zbog kojeg se ne može primijeniti Kazneni zakon, dok s druge strane govori o nemogućnosti pokretanja kaznenog progona zbog zastare, a Zakon o kaznenom postupku (Nar. nov., br. 110/97, 27/98-isp., 58/99, 112/99) u čl. 368. govori o tome da se u slučaju povrede odredbi o zastari kaznenog progona radi o povredi kaznenog zakona dok je u postupovnoj odredbi čl. 353. toč. 6. ZKP propisano da se u slučaju zastare kaznenog progona donosi odbijajuća presuda, što je nedosljednost, koja ni novom izmjenom i dopunom Zakona o kaznenom postupku nije otklonjena.

U navedenoj situaciji kad se kao realnije javljaju mješovite teorije, dolazi do izražaja funkcionalno jedinstvo materijalnog i procesnog prava. U odnosu na navedeno, pitanje prava kažnjavanja razmatra se u povezanosti s mogućnostima njegovog ostvarivanja.

Prihvatanje mješovite teorije prema kojoj su propisi o zastari materijalno-pravne prirode, znači da oni ne mogu imati povratni utjecaj na štetu pojedinaca (zabrana retroaktivnosti strožeg zakona). Povratnu snagu nema onaj zakon koji bi produžio već započeti rok zastarijevanja ili ukinuo nastupjelu zastaru. Međutim, imao bi zakon koji bi skratio te rokove. Ni prema ovoj, ni prema jednoj drugoj teoriji, ističe autor, nije dopušteno da kasniji zakon oživi već nastupilu zastaru. Ti su stavovi sporni, a sporno je i pitanje zabrane retroaktivnosti strožeg zakona. Smatra se, međutim, da se ne dira u načelo zakonitosti ako se na počinitelja primijeni novi zakon koji je produžio rokove zastare, jer taj zakon ne čini težom kaznu koja se primjenjuje prema zakonu iz vremena izvršenja kaznenog djela (F.

Bačić, str. 481). Ovdje ukazujemo da su autori u komentaru Krivičnog zakona SFRJ izrazili mišljenje da je zastarjelost kaznenog progona po svojoj prirodi institut procesnog karaktera.

U pogledu ovog izlaganja ukazuje se na odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 9. studenog 1983. godine, I KŽ-256/83, prema kojoj zastara nije nikakav privilegij za počinitelja kaznenog djela, već institut donesen zbog oportuniteta, pa se pitanje primjene blažeg zakona, u smislu čl. 3. st. 2. Kaznenog zakona ne postavlja. Prema tome, apsolutna zastara se, ako po prijašnjem zakonu nije nastupila do časa odlučivanja, prosuđuje prema novom zakonu, i onda kad je novim zakonom produljen rok zastare, te i onda kad bi zastara bila čak novim zakonom i posve ukinuta.

1.3. Nemogućnost kaznenog progona, odnosno izvršenja kazne

Zastara je zapreka kaznenom progonu i izvršenju sankcije, jer sve kazne mogu zastarjeti, uz jednu iznimku. A ta iznimka propisana je u odredbi čl. 18. st. 2. Kaznenog zakona. Naime, zastara kaznenog progona i zastara izvršenja sankcija ne nastupa nikada za kaznena djela genocida (čl. 156. KZ-a), agresivnog rata (čl. 157. KZ-a), ratnih zločina (čl. 158., 159. i 160. KZ-a) te za druga kaznena djela koja ne zastarijevaju prema međunarodnom pravu (npr. po njemačkom KZ-u ne zastarijeva djelo umorstva, a po švicarskom KZ-u ne zastarijevaju teška kaznena djela).

I naša je zemlja ratificirala Konvenciju o nezastarijevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti koju je donijela Opća skupština UN 1968. Polazna osnova je u tome da postoje tako teška neljudska djela, tako da im ni istek vremena ne može donijeti oprost, da se ona više nikada ne ponove.

1.4. Rok zastarijevanja kaznenog progona

Prema odredbi čl. 19. Kaznenog zakona duljina roka potrebna za nastupanje zastare određena je tako da je rok za teža djela dulji, a za lakša blaži. Minimalni rok je dvije godine i to za djela za koja je propisana kazna do jedne godine ili novčana kazna, dok je maksimalni rok dvadeset pet godina i to za kaznena djela za koja je propisana kazna dugotrajnog zatvora. Kod djela koje je ostalo u pokušaju uzima se u obzir kazna propisana za dovršeno kazneno djelo, bez obzira radilo se o dovršenom ili nedovršenom pokušaju. Ako je u pitanju kazneno djelo koje je dovršeno tek nastupom neke objektivne okolnosti (objektivni uvjet kažnjivosti), npr. kod kaznenog djela sudjelovanja u tučnjavi (iz čl. 103. KZ), zastara počinje teći nastupom objektivne okolnosti. Ako se radi o stjecaju, zastarijevanje se računa posebno za svako djelo. U slučaju više propisanih kazni, rok se računa prema najtežoj propisanoj kazni. Predviđene mogućnosti oslobođenja od kazne ili njena ublažavanja nisu od utjecaja za nastupanje zastare, pa se rok zastare računa kao za dovršeno djelo.

Po proteku navedenih rokova zastarijevanje nastupa, samo ako u tijeku zastare nije bilo prekida, odnosno obustave (mirovanja) zastarjelosti.

1.5. Početak roka zastare kaznenog progona

Odredbom čl. 20. st. 1. Kaznenog zakona propisano je da zastarijevanje kaznenog progona počinje teći od dana kad je kazneno djelo počinjeno, a rokovi zastarijevanja su određeni po godinama, a godine se računaju po kalendarskom vremenu. Ako rok zastare istječe u nedjelju ili na državni praznik, to ne utječe na nastupanje zastare, tako da se rok zastarjelosti ne produljuje na sljedeći radni dan, kako je to propisano u postupovnoj odredbi čl. 83. st. 4. Zakona o kaznenom postupku.

Kod utvrđivanja roka zastarijevanja primjenjuje se princip *in dubio pro reo*, što znači da je utvrđivanje roka zastare činjenično pitanje. Ako je dubiozna pravna kvalifikacija kaznenog djela, zastarjeli rok se računa prema djelu za koje je propisana blaža kazna, tj. za koje bi za kraće vrijeme nastupilo zastarijevanje. Jednako tako, u dvojbi o vremenu kada je djelo počinjeno, odnosno kada je počelo zastarijevanje, uzima se u obzir ona solucija koja je u korist počinitelja kaznenog djela.

1.6. Prekid zastarijevanja kaznenog progona

Prema odredbi čl. 20. st. 3. Kaznenog zakona zastara se prekida svakom postupovnom radnjom koja se poduzima radi pokretanja kaznenog progona počinitelja zbog kaznenog djela. Pod postupovnom radnjom se podrazumijeva djelatnost procesnih subjekata ovlaštenih na njihovo izvršenje kojom se utječe na zasnivanje, tijek ili okončanje postupovnog odnosa. Tu radnju može poduzeti samo procesni subjekt u tijeku postupka. Međutim, ima radnji koje vrši procesni subjekt, ali one ipak nemaju postupovni karakter. Tako se ne smatraju postupovnim radnjama ni one radnje koje u postupku obavljaju osobe koje nemaju položaj kaznenoprocenog subjekta (npr. iskaz vještaka, kaznena prijava oštećenika i dr.). Prekid zastarijevanja čine radnje poduzete od suda (ispitivanje svjedoka, vještaka, uviđaj), državnog odvjetnika (prijedlog da se istraga dopuni), oštećenika kao tužitelja (podnošenje optužnog prijedloga), privatnog tužitelja (podnošenje zahtjeva za provođenje određene istražne radnje).

Radnje moraju biti poduzete protiv određene osobe kao počinitelja kaznenog djela. Naprotiv, radnje ovlaštenih tijela poduzete u cilju otkrivanja nepoznatog počinitelja kaznenog djela (čl. 185. st. 1. ZKP-a) ne prekidaju tijek zastarijevanja kaznenog progona, što je prihvaćeno u našoj kaznenopravnoj teoriji i sudskoj praksi. Međutim, može se postaviti pitanje prekidaju li radnje istražnog suca poduzete radi kaznenog progona određenog počinitelja kaznenog djela za počinjeno kazneno djelo prije pokretanja kaznenog postupka tijekom zastarijevanja (čl. 186. ZKP). Neki smatraju da navedene radnje nisu takvog značaja da bi se njihovim poduzimanjem prekinuo tijek zastarijevanja kaznenog progona, naime tvrdi se da prije donošenja rješenja o provođenju istrage ne mogu ni radnje nadležnih državnih tijela, dovesti do prekidanja tijeka zastarijevanja, jer da bi to bilo suprotno načelu akuzatornosti kaznenog postupka (P. Gvozdić, str. 608).

Razmotrivši ovo pitanje smatramo da se postupovnim radnjama poduzetim sukladno odredbi čl. 186. ZKP-a, prekida tijek zastarijevanja kaznenog progona, jer se ova odredba primjenjuje samo izuzetno, tj. u slučaju kad za pojedine radnje postoji opasnosti od odgode. Istražni sudac, međutim, može i na vlastiti poticaj, dakle ne čekajući zahtjev ovlaštenog tužitelja za pokretanje kaznenog postupka, provesti pojedine istražne radnje za koje postoji opasnost od odgode. Radnje provedene sukladno odredbi čl. 186. ZKP-a, nazivaju se istražnim radnjama, a na pozivanje i ispitivanje osobe za koju postoji osnova sumnje, ne dakle osnovana sumnja, da je počinila kazneno djelo primjenjuju se odredbe o pozivanju i ispitivanju okrivljenika. Prema tome, ovdje se radi o formalnim kaznenoprocenim radnjama koje se poduzimaju prije (u očekivanju) pokretanja istrage. One imaju dokaznu vrijednost u tijeku istrage, u kojoj se možda ne bi mogle poduzeti da nisu poduzete, sukladno odredbi čl. 186. ZKP-a (P. Gvozdić, str. 608).

Prekid zastarijevanja nastupa i onda kad redarstvene vlasti poduzimaju istražne radnje koje im je povjerio istražni sudac ili vijeće, sukladno odredbama ZKP-a. Međutim, radnje koje bi poduzele redarstvene vlasti prije početka kaznenog postupka radi otkrivanja kaznenog djela i pronalaženja počinitelja nemaju svojstvo procesnih radnji i stoga ne prekidaju zastarijevanje.

Prekid zastarijevanja kaznenog progona nastaje i kad počinitelj dok teče rok zastarijevanja počinio isto tako teško ili teže kazneno djelo (čl. 20. st. 4. KZ-a). Za nastupanje prekida zastarijevanja treba utvrditi je li poduzeta radnja od strane tijela i ima li ona značaj procesne radnje. Procesna radnja može biti izvršena u tijeku trajanja postupka, ona mora biti od utjecaja na kaznenoprocetni odnos. Međutim, ima radnji koje vrši procesni subjekt u tijeku postupka, ali one ipak nemaju svojstvo procesne radnje (npr. traženje podataka iz kaznene evidencije). U vezi s procesnim odnosom i procesnim subjektima treba reći da se ne smatraju procesnim radnjama ni one radnje koje u procesu ili povodom njega vrše osobe koje nemaju svojstvo procesnog subjekta (npr. prijava oštećenika, iskaz vještaka).

Međutim, kad je sud, npr. odredio provođenje medicinskog vještačenja izvan glavne rasprave, radi utvrđivanja je li optuženik sposoban prisustvovati glavnoj raspravi i pratiti tijek postupka, poduzeo je kaznenoprocetnu radnju koja prekida tijek relativne zastare kaznenog progona, jer je ona poduzeta radi gonjenja optuženika.

Isto tako smatramo da se izdavanjem naredbe da se prvostupajnska presuda dostavi strankama i njenim otpremanjem prekida tijek relativne zastare, jer je učinjeno sve što se u takvom stadiju postupka moglo ili trebalo učiniti da se kazneni postupak održi u tijeku i da se dovede do pravomoćne osude. I odluka suda o zakazivanju glavne rasprave, sama za sebe, predstavlja postupovnu radnju koja, sukladno odredbi čl. 20. st. 3. Kaznenog zakona, prekida relativno zastarijevanje kaznenog progona, a ne daljnja razrada te odluke. Prema tome, određeno pravno djelovanje te naredbe nastupa danom donošenja, a kad je već nastupio prekid zastarijivosti ne može se taj prekid anulirati time što po odluci nije dalje postupano.

Procesnom radnjom smatra se i rješenje o spajanju dva postupka protiv istog optuženika (VSRH, Kzz-9/81), pa je donošenje tog rješenja prekinut tijek relativne zastare.

Kaznena prijava oštećenika u vrijeme kad on još nije imao svojstvo oštećenika kao tužitelja nije postupovna radnja poduzeta radi kaznenog progona, pa ne prekida tijek zastare, sukladno odredbi čl. 20. st. 3. Kaznenog zakona.

Ako su u izvršenju kaznenog djela pored počinitelja, sudjelovali i sudionici (pomagač i poticatelj), prekid zastarijevanja nastupa samo za onog počinitelja, odnosno sudionika prema kojem je poduzeta procesna radnja, a ne i glede onih ostali sudionika, dakle na njih se prekid zastare ne odnosi osim kad je postupovna radnja poduzeta istodobno protiv svih sudionika, onda, dakle, prekid zastare obuhvaća sve sudionike kaznenog djela.

Iz navedenog proizlazi da do prekida zastarijevanja može u pravilu, doći više puta. Međutim, da se ta mogućnost ne bi koristila na štetu osuđenika, zakon je odredio da zastara u svakom slučaju nastaje, bez obzira na broj prekida, kad protekne dvaput onoliko vremena koliko se po zakonu traži za zastaru kaznenog progona (čl. 20. st. 6. KZ).

1.7. Zastara kod produljenog kaznenog djela

U sudskoj praksi i kaznenopravnoj teoriji ne zauzima se jedinstven stav glede toga da li se vrijeme zastare prava na kazneni progon za produljeno kazneno djelo računa posebno i odvojeno za svaku pojedinu radnju koja čini konstrukciju produljenog kaznenog djela ili se rokovi zastarijevanja računaju od izvršenja posljednje radnje iz sastava produljenog kaznenog djela. U našoj sudskoj praksi ima odluka koje zauzimaju stajalište da se zastarijevanje računa posebno i odvojeno za svaku radnju koja ulazi u sastav produljenog kaznenog djela, dok prema drugim odlukama rokovi zastarijevanja teku od izvršenja posljednje radnje iz sastava produljenog kaznenog djela. Međutim, ni ranija praksa Vrhovnog suda nije bila jedinstvena glede ovog pitanja. Bilo je odluka i jednog i drugog sadržaja, ali možemo konstatirati da se sudska praksa Vrhovnog suda stabilizirala, tako da se zastarijevanje računa za svaku pojedinu radnju koja ulazi u sastav produljenog kaznenog djela.

Naime, kad protekne određeno vrijeme od počinjenja kaznenog djela gasi se pravo na kazneni progon i ne postoji mogućnost da se pravo koje je zastarom nestalo ponovno povрати. Ako je, naime, u odnosu na jedno kazneno djelo nastupila zastarjelost prava na gonjenje, onda nema pretpostavke za kazneni progon, ugašeno je pravo na progon i nikakvim uključivanjem te radnje u produljeno kazneno djelo ne može se osnovati pravo na kazneni progon.

Međutim, kad se produljeno kazneno djelo sastoji od više radnji istog kaznenog djela (npr. prijevare u službi iz čl. 334. KZ-a) gdje svaka od pojedine radnje ne predstavlja samostalno kazneno djelo nego dio produljenog kaznenog djela prijevare u službi, pa apsolutna zastara kaznenog progona ne nastupa samostalno za svaku od radnji tog kaznenog djela, već rok za zastaru kaznenog progona takvog produljenog djela ovisi o vrsti i visini kazne propisane za teži oblik tog produljenog kaznenog djela neovisno o tome da li pojedina, inače istovrsna radnja, sama za sebe, ima sva obilježja toga kaznenog djela (VS, III Kr-127/01 i I KŽ-912/82).

Ovdje je potrebno ukazati na pitanje zastare kaznenog progona kad se stvoreno protupravno stanje sastoji u periodičnoj činidbi. Kad je, npr. okrivljeniku na temelju lažnih podataka nadležno državno tijelo priznalo status ratnog vojnog invalida i time pravo na invalidninu, poseban dodatak, jednokratne novčane pomoći i osiguranine, što je primao prema rješenju od 1994. sve do konca kolovoza 1999. godine, onda je doveo i održavao u zabludi nadležno tijelo u pogledu svog statusa i primanja novčanih naknada sve do konca kolovoza 1999. godine, dakle počinio je kazneno djelo prijevare iz čl. 224. st. 1. Kaznenog zakona.

Ovdje se postavlja pitanje je li okrivljenik dovođenjem u zabludu nadležno državno tijelo uzrokovao kao posljedicu protupravno stanje ili činidbu, na koju nije imao pravo. Kako se, međutim, radi o periodičnoj činidbi kod primanja svakog pojedinog iznosa, okrivljenik je prikrivanjem činjenica održavao u zabludi nadležno državno tijelo, što znači da je svaki put obnavljao radnju izvršenja kaznenog djela prijevare. Sve te pojedinačne radnje, s obzirom da se stječu potrebni sjedinjavajući faktori predstavljaju jedno produljeno djelo prijevare. Prema tome, rok zastare kaznenog progona treba računati od dana posljednjeg primitka novčanih sredstava na temelju navedenog priznatog prava, tj. tek od konca kolovoza 1999. godine jer se radi o periodičnoj činidbi (VSRH, IV KŽ-38/00).

1.8. Zastara kaznenog progona kod trajnih kaznenih djela

Zastarijevanje kaznenog progona kod trajnog kaznenog djela računa se od prestanka radnje izvršenja kaznenog djela po općem pravilu. Ali se radnja izvršenja kod ovog kaznenog djela sastoji u uzrokovanju i daljnjem održavanju protupravnog stanja, tako dok traje protupravno stanje stvoreno radnjom izvršenja, traje i sama radnja izvršenja, npr. kod kaznenog djela povrede dužnosti uzdržavanja iz čl. 209. KZ-a, nadrilječništva iz čl. 244. KZ, zlorabe opojnih droga iz čl. 173. st. 1. KZ i dr., jer se, dakle, i dalje održava protupravno stanje povećanjem zabranjene posljedice.

Međutim, moglo bi se reći da zastara kaznenog progona kod trajnog kaznenog djela počinje teći danom kad je prestalo nastupanje štetnih posljedica, ali je ipak zbog terminološke ispravnosti pravilnije usvojiti ovo prvo shvaćanje, tj. da zastara kaznenog progona počinje teći prestankom protupravnog stanja stvorenog radnjom izvršenja (B. Zlatarić, str. 289, Horvatić - Novoselec, str. 180).

1.9. Zastara kod kolektivnog kaznenog djela

Kolektivno ili skupno kazneno djelo postoji kad se u slučajevima predviđenim u zakonu zbog posebnog subjektivnog momenta više samostalnih istovrsnih djelatnosti tretiraju pravno kao jedno kazneno djelo. Ovo djelo može postojati i kraj jedne jedine djelatnosti, što nije moguće kod produljenog kaznenog djela.

Zastarijevanje kaznenog progona kod kolektivnog kaznenog djela počinje teći od dana kad je izvršena posljednja radnja koja ulazi u sastav takvog kaznenog djela.

1.10. Zastara kod kaznenih djela stanja i višeaktnih djela

Zastarijevanje kaznenog progona kod kaznenog djela stanja (npr. dvobračnosti iz čl. 206. st. 1. KZ, promjene obiteljskog stanja iz čl. 211. KZ) nastupa od dana ostvarenja protupravnog stanja, a kod višeaktnih kaznenih djela zastarijevanje se računa od dana poduzimanja posljednje radnje (Bačić, str. 482).

1.11. Zastara kod kaznenih djela nečinjenja

Kod pravih kaznenih djela nečinjenja (npr. nepružanja pomoći iz čl. 104. st. 1. KZ, napuštanje nemoćne osobe iz čl. 105. st. 1. KZ, neprijavljivanje pripremanja kaznenog djela iz čl. 299. KZ i dr.) početak tijeka roka kaznenog progona nastupa u vrijeme kad je počinitelj bio dužan raditi.

Prema Franku kod nepravih kaznenih djela nečinjenjem, kod komisivno-omisivnih delikata, zastara počinje teći danom kad je nečinjenje dovršeno, ili nastupom posljedice kojom je djelo nečinjenjem dovršeno.

Loša strana početka tijeka roka zastarijevanja je u tome što se početak tijeka roka zastarijevanja veže uz vrijeme poduzimanja radnje, pa je problem izraženiji kod onih djela gdje vremenski mogu biti razdvojene radnje i posljedica. Tu situaciju bi trebalo regulirati tako da u ovakvim situacijama rok počinje teći od dana kad je posljedica nastupila, jer ne može zastarjeti ono što još nije bilo kažnjivo (Bačić, str. 483).

1.12. Relativna i apsolutna zastara kaznenog progona

Prema odredbi čl. 20. st. 6. Kaznenog zakona apsolutna zastara kaznenog progona nastupa u svakom slučaju istekom određenog vremena bez obzira na eventualne prekide i obustave, tj. ta zastara nastupa kad protekne dvaput onoliko vremena koliko se prema zahtjevu zahtijeva za tu zastaru, s time da nije odlučno u kojoj se fazi nalazi kazneni postupak.

Tako je nastupila relativna zastarjelost kaznenog progona kad, npr. državni odvjetnik na glavnoj raspravi izmijeni optužbu i optuženika optuži za drugo kazneno djelo za koje je u tom času protekao rok iz čl. 19. KZ-a, u kojem nisu sadržani bitni elementi prvobitnog kaznenog djela. Dakle, kad je potpunom izmjenom optužbe izmijenio identitet prvobitnog kaznenog djela (VSH, I KŽ-953/88), nastupila je relativna zastarjelost kaznenog progona. Isto tako nastupila je relativna zastara kaznenog progona za kazneno djelo, npr. iz čl. 337. st. 3. KZ-a kad je od izricanja prvostupanijske presude pa do njene dostave strankama protekao propisani rok zastare od pet godina (čl. 19. st. 1. alineja 4 KZ-a). Međutim, relativna zastara kaznenog progona nije nastupila kad je od dana izdavanja tjevalice protekao rok zastare kaznenog progona iz čl. 19. Kaznenog zakona, ako tjevalica nije povučena. Sve dok je tjevalica na snazi zastarijevanje se prekida sve do nastupa apsolutne zastarjelosti kaznenog progona (čl. 20. st. 6. KZ-a).

U pogledu ove zastare treba istaknuti da neki smatraju da nakon podnošenja optužnog akta ne može nastupiti relativna zastarjelost kaznenog progona, već samo apsolutna zastara, sukladno odredbi čl. 20. st. 6. KZ-a, jer da se jednom podnijeta optužba održava na snazi do kraja kaznenog postupka, pa da stoga nema prekida zastarjelosti nakon podnošenja optužnog akta.

Tako stajalište nije prihvatila sudska praksa, već je usvojila stajalište da se podnošenjem optužnog akta prekida kazneni progon i novi rok relativne zastarjelosti iznova počinje teći, i to od dana prekida.

Pravo na kazneni progon traje sve do pravomoćnosti presude. Ako do tada nastupi apsolutna zastara kaznenog progona, prestaje pravo na kazneni progon, pa ako je protiv takve presude podnesena žalba, drugostupanjski sud je dužan po službenoj dužnosti, sukladno odredbi čl. 279. st. 1. toč. 2. ZKP-a, ispitati presudu i donijeti presudu kojom se optužba odbija (čl. 353. toč. 6. ZKP-a).

2. ZASTARIJEVANJE IZVRŠENJA KAZNI I SIGURNOSNIH MJERA

2.1. Opće napomene

Zastara izvršenja kazni sastoji se u gubitku prava države na izvršenje kazne zbog proteka vremena koje je u zakonu određeno (čl. 21. KZ-a). Društvo se mora braniti od opasnih kaznenih djela, pa je zastarijevanje kazne za kaznena djela suprotno tom zahtjevu društva. Ističe se da zastarijevanje u stvari znači nagrađivanje osuđenih počinitelja kaznenih djela koji su bijegom ili sakrivanjem izbjegli izvršenje zaslužene kazne. Međutim, ima puno razloga koji govore o opravdanosti zastare, jer izvršeno djelo i kazna protekom vremena dolaze u zaborav i interes društva više nije toliki da bi izvršenje kazne bilo potrebno izvršiti radi svrhe kažnjavanja. Izrečena kazna postiže svoju svrhu ako se izvrši što je prije moguće, ako do njenog izvršenja dođe kasnije, onda se znatno smanjuje njena funkcija sprječavanja opasnih djela.

Opći rezultati kaznene politike jedne države zavise od pravilne primjene propisa o zastari. Osuđeni se zbog toga ne može odreći prava na zastaru, a nije potrebno da se na zastarijevanje poziva da bi se ona primijenila. Postoji obveza sudova i drugih državnih tijela da po službenoj dužnosti paze je li nastupila zastara izvršenja kazne.

2.2. Zastarni rokovi kod izvršenja kazne

Zastarni rokovi koji prema odredbi čl. 21. Kaznenog zakona trebaju proteći određeni su prema težini izrečene kazne, što je kazna teža, rok je dulji. Nije, dakle, od utjecaja propisana kazna za određeno kazneno djelo, već kazna koju je sud u svakom konkretnom slučaju izrekao, a ne njezine kasnije izmjene, npr. aktom amnestije ili pomilovanja. Na ovu situaciju nema utjecaja duljina pritvora uračunatog u kaznu. Maksimalni rok je 25 godina, a minimalni dvije godine, računajući od pravomoćnosti osude na kaznu zatvora u trajanju do jedne godine ili novčanu kaznu kao glavnu ili sporednu kaznu. Rokovi su jednaki onima iz čl. 19. Kaznenog zakona, umjesto da su dulji, jer su ovdje i kazneno djelo i počinitelj utvrđeni, pa se sjećanje na njih sporije zaboravlja.

Kad je izrečena kazna primjenom odredbe čl. 60. st. 2. Kaznenog zakona za kaznena djela u stjecaju, rok se računa s obzirom na izrečenu jedinstvenu kaznu, a ne s obzirom na kazne utvrđene za pojedina kaznena djela u stjecaju, jer ove kazne gube svoju samostalnost.

Kad je amnestijom ili pomilovanjem dano djelomično oslobođenje od izvršenja kazne, to ne skraćuje trajanje zastarnih rokova, jer se ovim aktima ne dira u ranije izrečenu

presudu, već se samo smanjuje određena duljina trajanja izrečenih kazni. To se odnosi i na slučaj kad se uslijed nemogućnosti naplate novčane kazne, izrečena novčana kazna zamijeni kaznom zatvora (čl. 52. st. 2. KZ-a), jer ovdje ne dolazi do izricanja nove kazne, već samo do zakonskih posljedica nemogućnosti naplate izrečene novčane kazne prisilnim putem, pa se stoga ne može govoriti o tome da rok zastarijevanja počinje teći iznova, tj. od dana pravomoćnosti rješenja o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora. Naime, rješenje o zamjeni, s obzirom na svoj karakter nema utjecaja na tijek zastarijevanja, tek bi radnja poduzeta za njegovo izvršenje prekinula njegov tijek, ali on ne može biti dvostruko dulji od normalnog roka za zastarijevanje izvršenja novčane kazne, računajući od dana pravomoćnosti presude kojom je ta kazna izrečena.

Ovdje je potrebno ukazati na situaciju koja se pojavljuje u odlukama donesenim po izvanrednim pravnim lijekova. Naime, novom presudom izriču se nove kazne kojima se zamjenjuju one iz ranije presude. Ne bi bilo zakonito kad bi se na osuđenika primjenjivali zastarni rokovi prema kazni za koju je u novom postupku utvrđeno da nije bila ispravna. Novoizrečena kazna mora utjecati na duljinu zastarijevanja, jer ta nova kazna je ona koja je zakonita. Međutim, ne može se tvrditi da ranije izrečena osuda nema nikakav značaj, jer radnje poduzete radi izvršenja novoizrečene kazne mogu imati samo značaj radnji kojima se prekida zastarijevanje započeto danom pravomoćnosti one ranije presude. Ako bi se zauzelo suprotno stajalište, prema kojem bi zastara počela teći od pravomoćnosti nove presude, osuđenik kome je ranije izrečena kazna ublažena, došao bi u pogledu prava stečenog zastarom u nepovoljniji položaj od onoga u kome bi se nalazio da do novog postupka u njegovu korist nije došlo. Ovo vrijedi i onda kad povodom obnove postupka ili zahtjeva za zaštitu zakonitosti dolazi do izricanja teže kazne, ali sve uz uvjet da se u oba slučaja sudi za isto kazneno djelo, a ne i za još neka druga djela u stjecaju.

Kad je u pitanju pravomoćna presuda donesena u tzv. nepravoj obnovi kaznenog postupka u smislu čl. 402. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 110/97), tj. kad su objedinjene kazne zatvora iz više pravomoćnih presuda, postavlja se pitanje, a što je inače sporno u sudskoj praksi, teče li zastara izvršenja kazne zatvora za svaku pojedinu kaznu iz svake od pravomoćnih presuda ili zastara teče od pravomoćnosti nove presude kojom je preinačenjem više pravomoćnih presuda u odluci o kazni izrečena jedinstvena kazna zatvora.

U pogledu ovog pitanja u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske I KŽ-269/01 od 06. veljače 2002. godine, zauzeto je pravno shvaćanje, što je identično i pravnom shvaćanju Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 06. prosinca 1989. godine, da zastara izvršenja kazne počinje teći od dana pravomoćnosti presude kojom su objedinjene kazne iz više pravomoćnih presuda, ali da apsolutna zastara izvršenja pojedine od objedinjenih pravomoćnih presuda nastupa nakon proteka roka iz čl. 23. st. 5. KZ-a računajući od dana pravomoćnosti presude donesene u odnosu na to pojedino kazneno djelo.

2.3. Prekid i obustava zastarijevanja izvršenja kazne

Prema odredbi čl. 23. st. 1. KZ-a zastarijevanje izvršenja kazne i primijenjene sigurnosne mjere počinje teći od dana pravomoćnosti odluke kojom je kazna izrečena ili određena primjena sigurnosne mjere, a kad je u pitanju kazna iz opozvane uvjetne osude, onda se taj rok računa od dana kad je ta odluka postala pravomoćna.

I prekid i obustava zastarijevanja izvršenja kazne po svom sadržaju odgovaraju prekidu i obustavi zastarijevanja kaznenog progona. Zastarijevanje izvršenja kazne se prekida svakom radnjom nadležnog tijela poduzetom radi izvršenja kazne ili primjene sigurnosne mjere (npr. poziv osuđeniku na izvršenje kazne).

Međutim, obustava zastarijevanja nastupa kad se po zakonu izvršenje kazne ili primjena sigurnosne mjere ne može poduzeti (čl. 23. st. 2. KZ). Dakle, zakonska smetnja za obustavu zastarijevanja mora biti predviđena u zakonu (npr. ako se osuđenik nalazi na uvjetnom otpustu i to sve dotle dok ne postane pravomoćna presuda kojom se uvjetni otpust opoziva - čl. 55. st. 2. KZ).

Ako osuđenik, međutim, izdržava jednu kaznu, ta okolnost ne predstavlja zapreku zbog koje bi prema zakonu prestalo teći zastarijevanje prava na izvršenje neke druge kazne (iz druge pravomoćne presude). Tijelo nadležno za izvršenje kazne trebalo bi u takvom slučaju dati inicijativu za pokretanje postupka u kojem bi se preinačenjem ranijih pravomoćnih presuda, u kojima je protiv istog osuđenika izrečeno više kazni, a nisu prije toga bile primijenjene odredbe o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u stjecađu (čl. 402. st. 1. toč. 1. ZKP), izrekla jedinstvenu kaznu.

Međutim, do mirovanja zastarijevanja kazne došlo bi u slučaju kad se osuđenik nalazi u stranoj državi, a ta država je odbila nalog za izručenje.

Zastarijevanje izvršenja kazne ne teče ni za vrijeme za koje je na molbu osuđenika odgođen početak izvršenja kazne zatvora (čl. 54. Zakona o izvršenju kazne zatvora - Narodne novine br. 128/99, 55/00, 129/00 i 59/01).

Novčana kazna ne može se izvršiti prije isteka određenog roka plaćanja te kazne (čl. 51. st. 3. KZ), pa stoga za to vrijeme zastarijevanje ne počinje teći.

Relativna zastara ne teče za vrijeme kad bi sud rješenjem odgodio izvršenje kazne zatvora zbog podnesenog zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, jer se u tom vremenu prema zakonu izvršenje kazne ne može poduzeti.

Ako postoje faktične smetnje za izvršenje kazne zatvora, a ne pravne, zastarijevanje kazne teče (VSH, KŽ-449/68).

Ako je izvršenje kazne nemoguće zbog toga što se osuđenik nalazi u inozemstvu, gdje mu je boravište nepoznato, to nije smetnja pravne naravi, pa zastarijevanje teče.

Kad je sud nadležan za izvršenje kazne, dok još teče rok relativne zastare izvršenja kazne, zatražio od prvostupanjskog suda da na temelju čl. 158. st. 2. Zakona o kaznenom postupku odluči o uračunavanju pritvora u pravomoćno izrečenu kaznu, to predstavlja radnju poduzetu radi izvršenja kazne u smislu čl. 23. st. 3. Kaznenog zakona, pa je stoga, danom poduzete radnje rok relativne zastare izvršenja kazne prekinut i ponovno počinje teći (VSH, I KŽ-2/83).

Izdavanjem tjeralice od strane nadležnog tijela radi izvršenja kazne, prekida se relativna zastara izvršenja kazne sve dotle dok se osuđenik ne pronađe i ne privede na izvršenje kazne, dakle, zastara je prekinuta sve dok se tjeratica nalazi na snazi, ali pod uvjetom da nije nastupila apsolutna zastara, sukladno odredbi čl. 23. st. 5. Kaznenog zakona (VSH, KŽ-331/70).

Zastarijevanje izvršenja novčane kazne prekida se ne samo s pojedinačnim postupovnim radnjama u ovršnom postupku, već i svakom opomenom nadležnog tijela s kojom se osuđenik poziva na plaćanje novčane kazne.

2.4. Apsolutna zastara izvršenja kazne zatvora koja je u tijeku

Odredba čl. 94. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske radi svoje nejasnoće izazvala je nedoumice u sudskoj praksi koje nisu otklonjene ni u odredbi čl. 23. Kaznenog zakona glede toga da li tijekom izvršenja kazne zatvora teče apsolutna zastara te kazne, tako da se izvršenje navedene kazne mora izvršiti unutar roka apsolutne zastare. Ponovit ćemo na ovom mjestu da zastarijevanje izvršenja u kaznenom pravu predstavlja osnovu za prestanak

ovlaštenja nadležnog državnog tijela na izvršenje pravomoćno izrečene kaznene sankcije zbog protoka zakonom određenog roka, računajući od dana pravomoćnosti sudske odluke.

Naime, u pogledu pitanja utjecaja apsolutne zastare u tijeku izvršenja kazne zatvora postoje dva suprotna pravna shvaćanja. Jedno stajalište polazi od toga da tijekom izvršenja kazne zatvora ne teče apsolutna zastarjelost te kazne. Drugo, pravno shvaćanje smatra da početak izvršenja kazne zatvora ima značenje završetka tijeka zastare, tako da početkom izvršenja kazne prestaju teći svi rokovi, pa i rok apsolutne zastare, jer se mijenja pravna situacija. Ne treba, stoga, uvijek uzeti da ova zastara teče od pravomoćnosti presude, s obzirom da ima dosta situacija kad se promjenom pravne situacije završava tijekom apsolutne zastarjelosti tako da počinje teći novi rok, istodobno ne može teći izvršenje i zastarijevanje izvršenja kazne (npr. kod opozvane uvjetne osude i tzv. nepravde obnove kaznenog postupka, kada počinje teći novi rok). To stajalište, nadalje, smatra ako dođe zbog bilo kojeg razloga do prekida izvršenja kazne zatvora, počinje teći novi rok relativne i apsolutne zastare.

Razmotrivši jedno i drugo pravno shvaćanje, smatramo ispravnim ono prvo, a ne drugo, jer pravomoćno izrečena kazna gubi svoj smisao istekom određenog vremena, a osim toga treba poći od opravdanog shvaćanja da početak, trajanje i završetak izvršenja kazne zatvora moraju imati isti pravni smisao i stoga ne mogu izazvati različite učinke. Kad izvršenje kazne ne može započeti nakon protoka roka apsolutne zastare, tada se izvršenje kazne ne može ni nastaviti ako u tijeku izvršenja kazne zatvora nastupi apsolutna zastara. Ovo pravno shvaćanje tumači se na način da kad se kazneni progon ne može nastaviti istekom roka apsolutne zastare, zašto bi onda u odnosu na izvršenje kazne zatvora trebalo postupiti drugačije, pogotovo jer zakon nije regulirao neki drugi početak roka zastare, već samo onaj koji se računa od pravomoćnosti presude. Dakle, iz svega navedenog proizlazi da se kazna zatvora mora izvršiti unutar roka apsolutne zastare. (Pravno shvaćanje sjednice Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 10. studenoga 2000. godine).

2.5. Zastara izvršenja sigurnosnih mjera

Zastara izvršenja sigurnosnih mjera počinje od dana pravomoćnosti odluke kojom je određena primjena sigurnosne mjere (čl. 23. st. 1. KZ-a). Zastara sigurnosne mjere nastupa nakon protoka vremena jednakog onom kojega je sud odredio za trajanje te mjere.

Zastara ne teče za vrijeme za koje se po zakonu primjena sigurnosne mjere ne može započeti ili nastaviti (čl. 23. st. 2. KZ-a). Nakon svakog prekida zastara počinje teći iznova (čl. 23. st. 4. KZ-a). Zastara izvršenja sigurnosne mjere nastupa u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko je prema zakonu određena zastara primjene te mjere (čl. 23. st. 5. KZ-a).

2.6. Zastara izvršenja oduzimanja imovinske koristi

Novelom Kaznenog zakona iz 1959. godine oduzimanje imovinske koristi uvedeno je kao kaznena sankcija, dakle ona je tada dobila značaj sigurnosne mjere. Međutim, to joj se svojstvo osporavalo u našoj kaznenopravnoj doktrini (F. Bačić, str. 470). Važno je istaknuti da ovdje općeppravno načelo zahtijeva da nitko ne može zadržati korist koju je protupravno pribavio, tako da se traži uspostava stanja kako je ono bilo prije počinjenja kaznenog djela. Zbog toga mjera oduzimanja imovinske koristi nije kaznenopravna sankcija, već je dobila samostalno mjesto u Kaznenom zakonu iz 1997. godine.

Za potrebe ovog rada nećemo ulaziti u razradu pitanja kao što su: imovinska korist pribavljena kaznenim djelom, oduzimanje imovinske koristi i imovinskopravni zahtjevi i dr., već ćemo odgovoriti na pitanje zastare izvršenja ove mjere. Odluka o oduzimanju imovinske koristi postaje izvršna danom dostavljanja pravomoćne odluke okrivljeniku.

Kazneni zakon ne sadrži odredbu o zastari izvršenja ove mjere. Međutim, polazeći od same prirode te mjere treba reći da se na zastaru odnose odredbe Zakona o obveznim odnosima koje reguliraju pitanje zastare potraživanja utvrđenih pravomoćnim sudskim odlukama.

Možda bi bilo dobro razmisliti da se dopusti, u posebnom postupku, oduzimanje imovinske koristi i kad je kazneno djelo zastarjelo, kako je to moguće prema praksi Vrhovnog suda Austrije (F. Bačić, str. 471).

Prema prof. dr. Franji Bačiću, str. 484, naši kazneno procesni propisi nisu riješili pitanje utjecaja presude donesene u odsutnosti optuženika na zastaru kaznenog progona, a u svezi sa zastarom oni također ne odgovaraju na više pravnih situacija u slučajevima obnove postupka.

U svezi s pitanjem zastare kaznenog progona i izvršenja kaznenopravnih sankcija navodimo neke od sudskih odluka.

Članak 18. stavak 1. KZ

1) Kada je rješenjem nadležnog prvostupanjskog suda na temelju čl. 428. st. 5. ZKP izvršenje kazne s obzirom na sadržaj podnesenog zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude odgođeno, onda kroz vrijeme za koje je izvršenje kazne odgođeno u smislu čl. 99. st. 2. KZ SFRJ (sada čl. 23. st. 2. KZ) zbog obustave zastare ne teče zastara izvršenja kazne (relativna zastara izvršenja kazne) jer se u tom vremenu prema zakonu izvršenje kazne ne može ni poduzeti. Međutim, u smislu čl. 99. st. 5. KZ SFRJ (sada čl. 23. st. 5. KZ) zastara izvršenja kazne nastaje u svakom slučaju kada protekne dva puta onoliko vremena koliko se prema zakonu zahtijeva za zastaru izvršenja kazne (apsolutna zastara izvršenja kazne).

Pravno shvaćanje sjednice Kaznenog zakona VSH od 15. veljače 1990. godine.

2) Ako je nastupila apsolutna zastara kaznenog progona, prestaje ovlast suda za izricanje bilo kakve sankcije pa, prema tome, i sigurnosne mjere.

Okružni sud u Zagrebu, KŽ-2829/91 od 28. travnja 1992. godine

Članak 19. KZ

1) Nastupila je relativna zastara pokretanja kaznenog progona za kaznena djela iz čl. 215. st. 3. KZRH (sada čl. 337. st. 3. KZ) kada je od izricanja prvostupanjske presude pa do njene dostave strankama protekao u zakonu propisani rok relativne zastare od pet godina (čl. 90. st. 1. toč. 4. OKZRH - sada čl. 19. st. 1. alineja 4. KZ).

"Optuženici su u pravu kada ističu da je nastupila zastara kaznenog progona za kaznena djela zbog kojih su osuđeni. Naime, za kazneno djelo iz čl. 215. st. 3. KZRH (sada čl. 337. st. 3.) propisana je kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci do 5 (pet) godina, pa zastara kaznenog progona, u skladu s odredbom čl. 90. st. 1. toč. 4. OKZRH (sada 19. st. 1. alineja 4. KZ) nastupa protekom pet godina od izvršenja kaznenog djela odnosno od prekida zastarijevanja u smislu odredbe čl. 91. st. 5. OKZRH. U ovom predmetu zadnja procesna radnja kaznenog progona optuženika poduzeta je 1. lipnja 1993. godine, kada je donesena prvostupanjska presuda kojom su optuženici proglašeni krivima i osuđeni. Nakon donošenja presude zastarijevanje je u smislu odredbe čl. 91. st. 5. OKZRH (sada čl. 20. st. 5. KZ) počelo ponovno teći, a kako su sljedeće procesne radnje poduzete tek u razdoblju od siječnja do ožujka 2000. godine kada je prvostupanjska presuda otpremljena i dostavljena strankama, dakle, nakon proteka više od pet godina, nedvojbeno je da je nastupila zastara kaznenog

progona za kaznena djela iz čl. 215. st. 3. KZRH (sada čl. 337. st. 3. KZ) za koja su optuženici osuđeni."

Vs, I KŽ-201/00 od 17. travnja 2001. godine

2) Nastupila je relativna zastara krivičnog gonjenja kad je javni tužilac na glavnoj raspravi izmijenio optužbu tako da je optuženicima stavio na teret drugo krivično djelo za koje je u tom času već protekao rok iz čl. 95. KZ SFRJ (sada čl. 19. KZ).

"Opravdani su žalbeni prigovori optuženika da je nastupila relativna zastara krivičnog gonjenja za krivično djelo zbog kojeg su oni oglaseni krivima pobijanom presudom.

Iz podataka u spisu proizlazi da je to djelo izvršeno 5. veljače 1986. godine, kako je to navedeno u izreci pobijane presude, ali da je cijeli krivični postupak protiv optuženika, od njegova pokretanja pa do 27. lipnja 1988. godine vođen zbog krivičnog djela razbojništva iz čl. 132. st. 1. KZH. Toga dana, na glavnoj raspravi od 27. lipnja 1988. godine, javni tužilac je izmijenio činjenični i pravni opis tog djela iz optužnice u krivično djelo hazardne igre iz čl. 211. st. 1. KZH tako da je optuženike optužio za drugo krivično djelo, u kojemu nisu sadržani bitni elementi prvobitnog krivičnog djela i tako potpuno izmijenio njegov identitet.

Stoga se smatra da je krivično gonjenje optuženika za krivično djelo iz čl. 211. st. 1. KZH poduzeto 27. lipnja 1988. godine.

VSHR, I KŽ-953/88 od 15. studenog 1989. godine

3) Pobijanim rješenjem (u dijelu koji se pobija žalbom) obustavljen je k. p. protiv okrivljenika zbog k. d. iz čl. 192. st. 1. KZRH, pokrenut optužnim prijedlogom oštećenice kao tužitelja, a zbog k. d. iz čl. 192. st. 1. i 2. KZRH. Kao razlog za obustavu k. p., u pobijanom rješenju navodi se nastup apsolutne zastare kaznenog progona za inkriminirano k. d., jer prvostupanjski sud smatra da je stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 9/91), u čl. 192. brisan st. 2. tako da se sada radi o k. d. iz čl. 192. st. 1. KZRH, a za koje je k. d., s obzirom na zapriječenu kaznu, nastupila apsolutna zastara kaznenog progona. Takav stav suda prvog stupnja nije osnovan ni prihvatljiv zbog pogrešnog tumačenja i primjene novelirane odredbe o k. d. nasilničkog ponašanja. Naime, naprijed navedenom izmjenom i dopunom KZRH doista je u čl. 192. brisan st. 2. (koji je optužnim prijedlogom stavljen okrivljeniku na teret) postao sada stavak 3. članka 192. KZRH u neizmijenjenom obliku, osim najveće mjere kazne (umjesto dosadašnjih pet godina - osam godina). Prema tome, brisanjem st. 2. čl. 192. KZRH nije dekriminalizirano djelo iz bivšeg st. 2., već je to djelo samo zbog dodavanja novoga stavka (st. 2.) noveliranjem sada navedeno i opisano u st. 3., uz povišenje najveće mjere kazne. Stoga je neosnovan stav prvostupanjskoga suda da se, i pored neizmijenjenog činjeničnog opisa u t. 2. optužnog prijedloga, a zbog naprijed navedene izmjene zakona, u postupanju okrivljenika sada može raditi jedino o k. d. iz čl. 192. st. 1. KZRH, zbog čega je i pogrešno utvrđenje prvostupanjskog suda o apsolutnoj zastari kaznenog progona u ovom slučaju, te je nepravilna odluka o obustavi postupka.

ŽSZg, KŽ-1357/92 od 15. rujna 1992. godine

4) Kazneno djelo povrede dužnosti uzdržavanja je trajno kazneno djelo, tako da kod trajnih kaznenih djela vrijeme počinjenja djela počinje teći stvaranjem protupravnog stanja, odnosno propuštanjem dužne radnje i traje sve dok kaznenim djelom zabranjeno stanje traje.

U konkretnom slučaju, zabranjeno stanje, prema činjeničnom opisu djela iz optužnog prijedloga trajalo je sve do podnošenja optužnog prijedloga 11. veljače 1998. godine, pa je u pravu državni odvjetnik kada tvrdi da zastara nije mogla nastupiti, s obzirom da je riječ o kaznenom djelu za koje je u čl. 209. st. 2. KZ propisana novčana kazna ili kazna zatvora do

tri godine, za koje kazneno djelo po čl. 19. st. 1. KZ relativna zastara je tri godine, a po čl. 20. st. 6. istog Zakona apsolutna zastara šest godina, računajući od počinjenja kaznenog djela.

ŽSZd, KŽ-31/1999 od 10. svibnja 1999. godine

5) Vrijeme koje po čl. 80. KZ (sada čl. 19. KZ/97) treba proteći da bi nastupila relativna zastara krivičnog gonjenja, kao što iz teksta ovog zakonskog propisa proizlazi, ne zavisi od vrste i dužine trajanja kazne na koju se učinilac jednog ili više krivičnih djela može osuditi, nego je uvjetovano vrstom i veličinom kazne koja je u zakonu predviđena za krivična djela zbog kojih je učinilac krivičnog djela optužen. Činjenica da se netko nalazi na odsluženju vojnog roka ne predstavlja okolnost - faktičnu smetnju - da se to vrijeme ne računa kao vrijeme za koje se po zakonu ne može otpočeti ili produžiti krivično gonjenje.

U smislu čl. 81. st. 6. KZ (sada čl. 20. st. 6. KZ/97) apsolutna zastara nastupa u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko se po zakonu traži za zastaru krivičnog gonjenja, što znači da ni vrijeme za koje se po zakonu gonjenje ne može otpočeti ni produžiti ne predstavlja smetnju za nastupanje apsolutne zastare.

VSH, KŽ-472/70-2 od 26. ožujka 1970. godine

6) Prema čl. 80. st. 1. toč. 6. KZ (sada čl. 19 KZ/97), ako u Krivičnom zakoniku nije drukčije predviđeno, krivično gonjenje ne može se poduzeti kad protekne dvije godine od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora do jedne godine ili novčana kazna, dok po čl. 81. st. 1. toč. t. KZ (sada čl. 20. KZ/97) zastara krivičnog gonjenja nastaje u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko se po zakonu traži za zastaru krivičnog gonjenja.

I u žalbenom postupku treba utvrditi da je nastupila zastara krivičnog gonjenja, ako je apsolutna zastara nastupila nakon izricanja prvostepene presude protiv koje je bila izjavljena žalba, a prije nego je drugostupanjski sud donio svoju odluku. Pravo na krivično gonjenje traje sve do pravomoćnosti presude. Ako do tog časa, dakle i nakon donošenja prvostepene presude, nastupi zastara krivičnog gonjenja - prestaje pravo na krivično gonjenje.

Drugostupanjski sud je u smislu čl. 346. st. 1. toč. 2. ZKP (sada čl. 379. st.1 toč. 2. ZKP/97) po službenoj dužnosti morao ispitati je li na štetu optuženog povrijeđen krivični zakon, te je li nastupila zastara krivičnog gonjenja (čl. 335. toč. 3. ZKP - sada čl. 368. toč. 3. ZKP/97). Kad je to propustio učiniti i odlučio o žalbama stranaka te preinačio osuđujuću presudu na štetu okrivljenog - povrijedio je zakon.

Stoga je uvažen zahtjev za zaštitu zakonitosti, preinačena presuda suda prvog i drugog stupnja i odbijena optužbe temeljem čl. 320. t. 6. ZKP (sada čl. 353. toč. 6. ZKP/97).

VSH, Kzz 21/70-2 od 23. lipnja 1970. godine

7) Rok zastare za gonjenje krivičnih djela iz čl. 169. st. 2. (sada čl. 199. st. 2.) i 172. (sada čl. 202. KZ) po čl. 80. st. 1. t. 6. KZ (sada čl. 19. KZ) iznosi dvije godine, pa prema tome apsolutni rok zastare (čl. 81. st. 6. KZ - sada čl. 20. st. 6. KZ) iznosi četiri godine.

Taj rok se računa sve do pravomoćnosti presude. U konkretnom slučaju nastupila je apsolutna zastara nakon izricanja prvostupanjske presude protiv koje je izjavljena žalba, a prije nego je žalba proslijeđena drugostupanjskom sudu.

Pravo države za krivično gonjenje traje sve do pravomoćnosti presude. Ako do tog časa, dakle i nakon donošenja prvostupanjske presude, nastupi zastara krivičnog gonjenja gubi se pravo na krivično gonjenje. Stoga i u žalbenom postupku treba utvrditi je li nastupila zastara krivičnog gonjenja i donijeti odgovarajuću odluku.

VSH, KŽ-377/70-3 od 02. travnja 1970. godine

8) Vrijeme apsolutne zastarjelosti krivičnog gonjenja računa se zasebno i odvojeno za svaku krivičnopravnu radnju koja ulazi u okvir produženog krivičnog djela.

Prvostupanjski sud povrijedio je krivični zakon iz čl. 344. t. 3. ZKP (sada čl. 368. toč. 3. ZKP/97) kad je utvrđujući da je optuženi kontinuirano vršio produženo krivično djelo proglasio ga krivim i za radnje u odnosu na koje je nastupila apsolutna zastara krivičnog gonjenja u smislu čl. 81. st. 6. KZ (sada čl. 20. KZ/97).

VSH, KŽ-909/66-3 od 15. rujna 1966. godine

9) Rokovi zastare krivičnog gonjenja moraju se računati po noveliranom Krivičnom zakoniku bez obzira na to kada su se stekli vremenski periodi unutar kojih nije bila poduzeta nikakva radnja u cilju gonjenja učinioa krivičnog djela.

VSH, KŽ-1340/60

10) Ako je počinitelj krivičnog djela prijevare iz čl. 258. st. 1. KZ (sada čl. 224. st. 1. KZ) na osnovi lažnih podataka ishodio priznanje mirovine (mirovine ratnog vojnog invalida) i tu mirovinu primao kroz duže vrijeme, onda se pitanje zastare prava na gonjenje ocjenjuje s obzirom na moment kad je počinitelj primio posljednju mirovinu, jer treba smatrati, da je ovo krivično djelo izvršeno u vrijeme kad je počinitelj radio, a to je u konkretnom slučaju ne samo ono vrijeme kad je lažnim prikazivanjem činjenica doveo nadležni organ u zabludu, nego i vrijeme kroz koje ga je održavao u zabludi i time ga naveo da ovaj na štetu države prizna počinitelju neko pravo, koje mu inače ne pripada.

VSH, KŽ-629/59 od 16. travnja 1959. i IV KŽ-38/00 od 7. ožujka 2001. godine

Članak 20. stavak 2. KZ

1) Kad je postupak protiv okrivljenog za kriv. djelo iz čl. 271. st. 3. KZ bio rješenjem ovlaštenog javnog tužioca prekinut po čl. 147. ZKP još 1956. godine sve do pronalaska okrivljenika jer je on bio pobjegao u inozemstvo, te izviđaj nastavljen nakon njegovog povratka tek 1964., dakle u vremenskom razdoblju preko 7 godina, onda je nastupila zastara krivičnog gonjenja u smislu propisa čl. 80. st. 1. t. 4. KZ (sada čl. 19. toč. 4. KZ/97) s obzirom na zapriječenu kaznu, jer je proteklo više od 5 godina od kada je prekinut postupak protiv optuženog pa do kada je on ponovno pokrenut. Ovo tim prije jer je utvrđeno da u međuvremenu tijekom zastare nije prekidano nekom radnjom nadležnog državnog organa, koja bi radnja bila poduzeta radi gonjenja optuženog za inkriminirano krivično djelo, te kada ne postoje ni neke druge zapreke zbog kojih se po zakonu krivično gonjenje nije moglo otpočeti ili produžiti čl. 81. KZ (sada čl. 20. KZ/97). Bijeg kao zapreka faktičke prirode nije po Krivičnom zakoniku razlog za obustavu zastare budući da obustavu zastare uzrokuju samo pravne smetnje, kojih konkretno nije bilo.

VSH, KŽ-1134/64-3 od 15. svibnja 1964. godine

2) Zastara krivičnog gonjenja počinje od dana kada je krivično djelo učinjeno, a ne od dana kad je oštećeni za to djelo saznao (čl. 81. st. 1. KZ - sada čl. 20. st. 1. KZ/97).

Na tijek zastare krivičnog gonjenja utječu samo pravne smetnje predviđene u zakonu, a ne one koje su faktičke prirode (čl. 81. st. 2. KZ - sada čl. 20. st. 2. KZ/97).

VSH, KŽ-1916/61

Članak 20. stavak 3. KZ

1) Nije nastupila relativna zastara kaznenog progona kad je od dana izdavanja tjeralice protekao rok zastare kaznenog progona iz čl. 95. st. 1. KZ SFRJ (sada čl. 19. KZ/97),

ako tijelo koje je izdalo nalog za njeno izdavanje nije u smislu propisa čl. 553. ZKP povuklo tjeralicu.

U takvom slučaju, tj. sve dok je tjeralica na snazi, zastarijevanje se prekida sve do nastupa apsolutne zastare kaznenog progona (čl. 96. st. 6. KZ SFRJ) - sada čl. 20. st. 6. KZ/97).

VSH, I KŽ-463/81 od 11. lipnja 1981. godine

2) Sudsko-medicinsko vještačenje izvršeno nakon razdvajanja postupka u odnosu na optuženika izvan rasprave, kao i dopuna tog vještačenja, određenih da bi se utvrdilo je li optuženik, s obzirom na svoje zdravstveno stanje, u mogućnosti prisustvovati glavnoj raspravi i pratiti tijek postupka, a radi zakazivanja glavne rasprave - predstavlja takve procesne radnje koje prekidaju zastaru u smislu čl. 96. st. 3. KZ SFRJ.

Naime, navedene radnje poduzete su radi progona optuženika zbog kaznenog djela iz čl. 222. st. 3. KZH i čl. 227. st. 1. KZH koja su mu stavljena na teret.

Stoga suprotno zaključku prvostupanjskog suda, a kako od posljednje procesne radnje nije proteklo vrijeme od pet godina, u konkretnom slučaju nije nastupila zastara kaznenog progona, kako to osnovano u žalbi navodi državni odvjetnik.

VSH, I KŽ-869/88 od 24. kolovoza 1989.

3) Podnošenje kaznene prijave nije postupovna radnja, pa stoga ona u smislu čl. 20. st. 3. KZ ne prekida zastaru.

ŽSBj, KŽ-108/1999 od 25. ožujka 1999. godine

4) Kao procesna radnja koja prekida zastarijevanje u smislu čl. 96. st. 3. KZ SFRJ (sada čl. 20. st. 3. KZ/97) smatra se i rješenje, doneseno na temelju čl. 32. st. 7. ZKP (sada čl. 29. st. 7. KZ/97), da se spoje dva predmeta u postupku protiv istog optuženika.

VSH, Kzz-9/81 od 25. ožujka 1981. godine

5) Izdavanjem naredbe da se prvostupanjska presuda dostavi strankama i njenim otpravljanjem učinjeno je sve što se u takvom stadiju postupka moglo i trebalo učiniti da se krivični postupak održi u toku i da se dovede do pravomoćne osude okrivljenog. Prema tome, i takve radnje moraju se smatrati radnjama suda poduzetim radi gonjenja počinitelja krivičnog djela kojima se u smislu čl. 81. st. 3. KZ (sada čl. 20. st. 3. KZ/97) prekida zastara krivičnog gonjenja.

VSH, Kzz-10/76 od 11. kolovoza 1976. godine

6) Prema propisu čl. 81. st. 3. KZ (sada čl. 20. st. 3. KZ/97) zastarijevanje krivičnog gonjenja prekida se svakom radnjom nadležnog državnog organa koja se poduzima radi gonjenja počinitelja radi počinjenog krivičnog djela. Takvom radnjom državnog organa smatra se i podnošenje zahtjeva nadležnog javnog tužioca za provođenje istrage.

Tim zahtjevom javni tužilac kao nadležni državni organ za podnošenje zahtjeva za provođenje istrage poduzima radnju radi gonjenja određene osobe zbog određenog krivičnog djela. Iz takvog zahtjeva na posve pouzdan način proizlazi volja nadležnog državnog organa da taj zahtjev poduzima radi krivičnog gonjenja određenog počinitelja zbog počinjenog krivičnog djela. To je u skladu i s propisom čl. 12. ZKP prema kojem je javni tužilac dužan poduzeti krivično gonjenje, ako postoje dokazi da je počinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Pogrešno je prilikom razmatranja ovog pitanja polaziti od toga, kada je pokrenut postupak, budući da se u čl. 81. st. 3. KZ (sada čl. 20. st. 3. KZ/97) ne govori o pokretanju postupka, nego o radnji nadležnog državnog organa poduzetoj radi gonjenja počinitelja zbog počinjenog krivičnog djela. Niti iz jednog propisa ZKP ne proizlazi da bi se

kao radnja državnog organa, koja prekida zastarijevanje krivičnog gonjenja, smatralo tek donošenje rješenja istražnog suca po čl. 148. ZKP (sada čl. 189. st. 1. ZKP/97) o provođenju istrage.

VSH, Kzz-15/73 od 31. listopada 1993. godine

Članak 20. stavak 4. i 5. KZ

1) Relativna zastara se prekida kad okrivljenik počini isto takvo teško ili teže kazneno djelo.

"Sud prvog stupnja pogrešno smatra utvrđenim da je u odnosu na kazneno djelo opisano pod toč. b) u izreci odbijajućeg dijela presude nastupila zastara kaznenog progona jer da je od dana izvršenja djela do podnošenja optužnog akta proteklo više od tri godine, koliko se prema zakonu traži za zastaru kaznenog progona za kazneno djelo iz čl. 224. st. 1. KZ, te je donio presudu kojom je po čl. 353. toč. 6. ZKP odbio optužbu protiv okr. za navedeno djelo.

No, do ovakve odluke moglo je doći samo zbog toga što je sud prvog stupnja propustio imati u vidu odredbu čl. 20. st. 4. i 5. KZ prema kojoj se tijekom kaznenog progona prekida kad počinitelj počini isto takvo teško i teže kazneno djelo, te nakon prekida zastara počinje ponovno teći. Prema izreci osuđujućeg dijela presude okrivljenik je nakon predmetnog kaznenog djela počinio još četiri jednako teška kaznena djela zbog kojih je došlo do prekida tjeka zastare kaznenog progona, koji nakon toga počinje iznova teći. Stoga u ovom predmetu nije bilo mjesta izricanju presude o odbijanju optužbe po čl. 353. toč. 6. ZKP."

ZSZg, Kz-1576/99

Članak 20. stavak 6. KZ

1) Sud prvog stupnja pogrešno zaključuje da su u pitanju samostalna kaznena djela prijave u službi iz čl. 225. KZH (sada čl. 344. st. 1. KZ) glede kojih bi nastupila apsolutna zastara kaznenog progona, s obzirom na visinu u zakonu propisane kazne za ta djela kao samostalna kaznena djela iz čl. 225. st. 1. KZH (sada čl. 344. st. 1. KZ). Kad bi, naime, tome bilo tako, kako to sud prvog stupnja smatra, onda se u ovome slučaju ne bi radilo o produljenom kaznenom djelu već o stjecaju trinaest samostalnih kaznenih djela prevare u službi iz čl. 225. st. 1. KZH (sada čl. 344. st. 1. KZ), što bi bio apsurd, jer je očito da je riječ o trinaest radnji jednog jedinstvenog (istog) kaznenog djela prijave u službi iz čl. 225. st. 2. KZH (sada čl. 344. st. 3. KZ) izvršenog tako da je, radi ostvarenja svog ukupnog kriminalnog cilja, optuženik od ukupno realiziranih trinaest neistinitih ugovora o djelu, sastavio sedam potpuno izmišljenih ugovora, a šest od njih na veće novčane iznose od ugovorenih, dakle produljeno djelo se sastoji od trinaest radnji istog kaznenog djela, a djelo je pravno označeno u odredbi čl. 225. st. 1. KZH (sada čl. 344. st. 3. KZ). Ovdje svaka od pojedine radnje ne predstavlja samostalno kazneno djelo prijave u službi iz čl. 225. st. 1. KZH, nego samo segment jedinstvenog produljenog kaznenog djela prijave u službi iz čl. 225. st. 2. KZH (sada čl. 344. st. 2. KZ), za koje apsolutna zastara kaznenog progona ne nastupa samostalno za svaku od radnji ovog istog kaznenog djela, već ona nastupa tek kad protekne dvaput onoliko vremena koliko se prema zakonu zahtijeva za zastaru kaznenog progona takvog produljenog djela, tj. rok za zastaru kaznenog progona pojedine radnje jednog (istog) produljenog kaznenog djela ovisi o vrsti i visini kazne propisane za teži oblik tog produljenog inače kaznenog djela neovisno o tome je li pojedina, inače istovrsna radnja sama za sebe ima sva obilježja toga težeg kaznenog djela.

VS, I KŽ-912/82 od 22. prosinca 1982. i III Kr-127/01 od 11. travnja 2001. godine

2) Kad u drugostupanjskom postupku vijeće utvrdi da je u međuvremenu od izricanja prvostupanjske presude, kojom je optuženi proglašen krivim za određeno krivično djelo, nastupila apsolutna zastara krivičnog gonjenja (čl. 81. st. 6. KZ - sada čl. 20. st. 6. KZ), dužno je izreći presudu kojom preinačava prvostupanjsku osuđujuću presudu i odbija optužbu temeljem čl. 320. st. 6. ZKP (sada čl. 353. toč. 6. ZKP/97).

VSH, KŽ-1048/68-3 od 29. listopada 1968. godine

Članak 21. KZ

1) Zastara izvršenja kazne prekida se danom kad je izdan nalog za izvršenje kazne od prvostupanjskog suda - odsjeka za izvršenje sudskih sankcija, a ne tek danom kad je taj nalog otpremljen iz suda, jer je već donošenjem naloga radnja poduzeta radi izvršenja kazne.

VSRH, Kzz-19/91 od 24. srpnja 1991. godine

2) Vrijeme zastare izvršenja kazne određuje se, kako to nedvojbeno proizlazi iz odredbe čl. 97. KZ SFRJ (sada čl. 21. KZ/97), prema pravomoćno izrečenoj kazni tako da je beznačajno kad je osuđena osoba amnestijom oslobođena izvršenja dijela kazne.

VSRH, I KŽ-553/91 od 10. rujna 1991. godine

3) Relativna zastara izvršenja kazne zatvora prekida radnja nadležnog suda za izvršenje kazne koji je od Centra za socijalni rad zatražio dostavu socijalne ankete za osuđenika jer po Zakonu o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija izvršni sud je dužan pribaviti socijalnu anketu za osuđenika, pa se stoga radi o radnji koja je poduzeta radi izvršenja kazne.

ŽSBj, KŽ-634/94 od 27. listopada 1994. godine

4) Izrečena kazna pravomoćnom sudskom odlukom je osnova za određivanje roka zastare i u slučaju kad je osuđeniku aktom amnestije ili pomilovanjem dano djelomično oslobođenje od izvršenja kazne.

Iz obrazloženja:

"Duljina zastarnog roka izvršenja kazne određuje se prema visini kazne koja je izrečena pravomoćnom sudskom odlukom, pri čemu kasnije izmjene u smislu sniženja kazne aktom amnestije ili pomilovanja, nisu od utjecaja na duljinu prvobitno utvrđenog zastarnog roka."

VSRH, I KŽ-1994 od 26. travnja 1995. godine

5) Kad je podnesen zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne, sud je u pripremanju prijedloga u smislu čl. 381. st. 3. ZKP (sada čl. 416. st. 4. ZKP) dužan utvrditi i da li je nastupila zastara izvršenja kazne. U pozitivnom slučaju dužan je donijeti rješenje o nastupjeloj zastari izvršenja kazne. U tom slučaju ne prosljeđuje se republičkom vrhovnom sudu zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne, jer nastupanjem apsolutne zastare izvršenja kazne otpada potreba da se o zahtjevu za izvanredno ublažavanje kazne odlučuje.

VSRH, Kr-693/71 od 07. prosinca 1971. godine

Članak 23. stavak 1. i 2. KZ

1) Pravo osobe osuđene u odsutnosti da na temelju čl. 410. st. 1. ZKP u roku godine dana od dana kad je saznala za presudu kojom je osuđena u odsutnosti podnese zahtjev za

obnovu postupka nije zakonska smetnja za izvršenje te presude, i to u cjelini, kako u odnosu na kaznu lišenja slobode, tako i u odnosu na ostale sankcije, te se rok zastarijevanja izvršenja kazne i u takvom slučaju računa od dana kad je presuda postala pravomoćna.

Pravno shvaćanje sjednice Kaznenog odjela VSH održanoj 19. studenog 1979. godine

Članak 23. stavak 2. KZ

1) Nemogućnost izvršenja kazne zbog toga što se osuđenik nalazio u inozemstvu, gdje mu je boravište nepoznato, ne predstavlja smetnju pravne naravi, kakvu ima u vidu odredba čl. 83. st. 2. KZ za koje vrijeme zastarijevanje ne bi teklo, već je to smetnja faktičke naravi kad zastarijevanje teče.

Iz obrazloženja:

"U predmetu je nesporno utvrđeno da je presuda izrečena protiv osuđenika postala pravomoćna na dan 22. srpnja 1960. kojeg dana je Vrhovni sud Republike Hrvatske svojom presudom potvrdio prvostupanjsku presudu. Prema tome je zastara izvršenja kazne, koja je tom presudom osuđeniku izrečena po čl. 83. st. 1. KZ počela teći od toga dana, tj. od 22. srpnja 1960. godine.

Iz podataka u ovom predmetu dalje proizlazi, a što je također nesporno, da je 23. studenoga 1960. u postupku za izvršenje kazne strogog zatvora u trajanju od dvije godine, na koju je osuđenik navedenim presudama osuđen, raspisana lokalna potraga, nakon čega je ustanovljeno da je osuđenik M.A. tijekom 1960. godine ilegalno prešao u Zapadnu Njemačku. Isto tako iz podataka u spisu proizlazi da je centralna potraga za osuđenikom obnovljena 21. veljače 1966. te da je 29. siječnja 1968. osuđenik lišen slobode i upućen u KPD Lepoglavu na izdržavanje kazne.

Budući da se po čl. 82. t. 4. KZ izrečena kazna ne može izvršiti ako je proteklo pet godina od osude na kaznu strogog zatvora do pet godina, a zastara se prekida po čl. 83. st. 3. KZ svakom radnjom nadležnog državnog tijela, koja se poduzima radi izvršenja kazne, dok iz gore citiranih podataka proizlazi da tijela izvršenja kazne od 23. studenog 1960. do 25. veljače 1966., dakle kroz vremensko razdoblje dulje od pet godina nisu ništa poduzeli radi izvršenja kazne, to je opravdano žaliteljevo stajalište da je u tom vremenu nastupila zastara izvršenja kazne strogog zatvora u trajanju od dvije godine, na koju je on osuđen.

Istina je da po čl. 83. st. 2. KZ (sada čl. 23. st. 2. KZ/97) zastara izvršenja kazne ne teče za vrijeme za koje se po zakonu izvršenje kazne ne može poduzeti. U konkretnom slučaju, međutim, kada se osuđenik navodno nalazio negdje u Njemačkoj i kada je prema tome njegovo boravište bilo nepoznato, nije postojala nikakva smetnja pravne naravi za izvršenje kazne, kakvu ima u vidu citirana odredba čl. 83. st. 2. KZ, već je postojala smetnja fizičke naravi, tako da se ne može smatrati da zastara za to vrijeme nije tekla.

Na osnovi izloženog, ovaj Vrhovni sud našao je da pobijano rješenje nije na zakonu osnovano, pa je stoga žalbu osuđenika po čl. 365. st. 3. ZKP uvažio i pobijano rješenje preinačio tako da je utvrdio da je nastupila zastara izvršenja navedene kazne."

VSH, KŽ-449/68 od 11. travnja 1968. godine

Članak 23. st. 3. KZ

1) Prema odredbi čl. 83. st. 3. KZ (sada čl. 23. st. 3. KZ) zastarijevanje izvršenja kazne prekida se svakom postupovnom radnjom koja se poduzima radi izvršenja kazne. Kad se protiv osuđenog nije mogla izvršiti kazna zatvora zbog toga što se krio, izdana je potjernica. Takvu radnju treba tumačiti da ona ima trajni karakter i da su nadležni organi službe javne sigurnosti, koji su pozvani da po takvoj naredbi postupe, dužni da i dalje, sve

dok je potjernica na snazi, poduzimaju sve potrebne radnje dokle god se osuđenog ne pronađe i ne privede izvršenju kazne. To drugim riječima znači da je zastarijevanje prekinuto sve dok je potjernica na snazi. Ona je ostala na snazi za vrijeme od 27. travnja 1966. godine do 28. siječnja 1970. godine, kad je osuđeni na osnovi potjernice uhvaćen i priveden na izvršenje kazne zatvora u trajanju od jedne godine i jednog mjeseca. Izuzetak bi postojao jedino u onom slučaju kad bi nastupila apsolutna zastara izvršenja kazne u smislu čl. 83. s t. 5. KZ (sada čl. 23. st. 3. KZ), jer po toj odredbi zastarjelost izvršenja kazne nastaje u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko se po zakonu traži za zastarjelost izvršenja kazne.

Kako je prema odredbi čl. 82. st. 5. KZ (sada čl. 21. KZ) u odnosu na izrečenu kaznu u konkretnom slučaju previđen rok zastare od tri godine, to bi u smislu čl. 83. st. 5. KZ (sada čl. 23. st. 5. KZ) za apsolutnu zastaru trebalo proteći šest godina, a taj rok u ovom slučaju nije prošao, jer je navedena presuda postala pravomoćnom 28. siječnja 1965. godine (dan izrečene drugostupanjske presude), pa je od tog dana počeo teći rok zastare, a prekinut je 27. travnja 1966. kad je izdana potjernica za čitavo područje SFRJ tako da je tok prekida zastare trajao sveo do 27. siječnja 1970. kad je osuđeni na osnovi te potjernice uhvaćen i priveden na izvršenje kazne.

Prema tome pogrešno je stanovište prvostupanjskog suda da je u konkretnom slučaju nastupila zastara izvršenja kazne.

VSH, KŽ-331/70-3 od 12. ožujka 1970. godine

Članak 23. stavak 5. KZ

1) Teče li u slučaju objedinjavanja kazni zatvora iz više pravomoćnih presuda zastara izvršenja kazne zatvora za svaku pojedinu kaznu, ili se zastara izvršenja prosuđuje samo s obzirom na izrečenu jedinstvenu kaznu.

Odgovor:

Zastara jedinstveno izrečene kazne počinje teći od dana pravomoćnosti presude kojom su objedinjene kazne iz više pravomoćnih presuda.

Međutim, apsolutna zastara izvršenja pojedine od objedinjenih pravomoćnih presuda nastupa nakon proteka roka iz čl. 99. st. 5. KZ SFRJ računajući od dana pravomoćnosti presude donesene u odnosu na to pojedino kazneno djelo.

Pravno shvaćanje Kaznenog odjela VSH na sjednici od 06. prosinca 1989. godine

2) Nastupila je relativna zastara izvršenja kazne zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca jer je prvostupanjski sud odgodio njeno izvršenje zbog podignutog zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude (čl. 428. st. 5. ZKP), a taj zahtjev nije riješen u roku od 2 (dvije) godine od pravomoćne presude u kome se presuda morala izvršiti (čl. 97. t. 6. KZ SFRJ). Nije došlo do prekida zastare zato što je referent za izvršenje kaznenih sankcija prije isteka vremena zastare poslao poziv osuđeniku da se javi na izdržavanje kazne jer je taj poziv bio u suprotnosti s rješenjem prvostupanjskog suda kojim se odgađa izvršenje kazne pa nije mogao proizvesti nikakve učinke.

Okružni sud u Slav. Požegi, KŽ-514/89, od 03. listopada 1989. godine

Komentar dr. sc. Petra Novoselca:

"Pravno shvaćanje zauzeto u ovoj odluci je ispravno. Zastara se prekida samo zakonitom radnjom nadležnog tijela, što ovdje očito nije slučaj. Poziv referenta kojim se svjesno krši zakonito rješenje suda o odgodi izvršenja kazne zatvora samo je prividna radnja, pa ona ne može prekinuti zastaru."

Bilten Okružnog suda u Slavonskoj Požegi", br. 1/90

3) Kad je rješenjem nadležnog prvostupajnskog suda, na temelju čl. 428. st. 5. ZKP, izvršenje kazne s obzirom na sadržaj podnesenog zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude odgođeno, onda kroz vrijeme za koje je izvršenje kazne odgođeno, u smislu čl. 99. st. 2. KZ SFRJ, zbog obustave zastare ne teče zastara izvršenja kazne (relativna zastara izvršenja kazne), jer se u tom vremenu prema zakonu izvršenje kazne ne može niti poduzeti.

Međutim, u smislu čl. 99. st. 5. KZ SFRJ, zastara izvršenja kazne nastaje u svakom slučaju kad protekne dva puta onoliko vremena koliko se prema zakonu zahtijeva za zastaru izvršenja kazne (apsolutna zastara izvršenja kazne).

Pravno shvaćanje sjednice Kaznenog odjela VSH od 15. veljače 1990. godine

4) Tijekom izdržavanja kazne ne teče relativna zastara izvršenja kazne.

Ukoliko dođe do prekida izdržavanja kazne zatvora iz bilo kojeg razloga (pa i bijega), relativna zastara počinje ponovno teći, i to od dana prekida. U tom slučaju apsolutna zastara se računa od dana kada je presuda postala pravomoćna.

Iz obrazloženja:

"Za razliku od žalitelja, u pravu je prvostupajnski sud kada zaključuje da apsolutna zastara izvršenja kazne nastaje u svakom slučaju kada protekne dva puta onoliko vremena koliko se prema zakonu zahtijeva za zastaru izvršenja kazne, kako to proizlazi iz čl. 94. st. 5. OKZRH, a zastarijevanje izvršenja kazne počinje od dana kad je presuda postala pravomoćna, kako je to izrijekom navedeno u čl. 94. st. 1. OKZRH. Ako dođe do prekida izdržavanja kazne zatvora zbog bilo kojeg razloga pa i bijega, kao u konkretnom slučaju, relativna zastara počinje ponovno teći, i to od dana prekida, ali se apsolutna zastara računa od dana kada je presuda postala pravomoćna, prema zauzetom pravnom stajalištu, jer u protivnom institut apsolutne zastare ne bi imao smisla, budući da postoji mogućnost da u velikom broju slučajeva apsolutna zastara ne bi nikada nastupila."

VSRH, I Kž-216/1997 od 18. lipnja 1997. godine

5) Tijekom izdržavanja kazne zatvora ne teče relativna zastara izvršenja kazne. Ako dođe do prekida izdržavanja kazne zatvora zbog bilo kojega razloga, relativna zastara počinje ponovno teći i to od dana prekida. U tom slučaju apsolutna zastara se računa od dana kad je presuda postala pravomoćna. Tijekom izvršenja kazne teče apsolutna zastara izvršenja kazne, tako da se izvršenje te kazne mora izvršiti unutar roka apsolutne zastare.

"Ovo pitanje je stavljeno na razmatranje zbog nejasnoće odredbe čl. 23. Kaznenog zakona ("Narodne novine" br. 110/97), te dosadašnje odredbe čl. 94. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske. Ta nejasnoća se odnosi na pitanje djelovanja apsolutne zastare u tijeku izvršenja kazne zatvora.

Zastara izvršenja u kaznenom pravu predstavlja osnovu za prestanak ovlaštenja nadležnog tijela na izvršenje pravomoćno izrečene kaznene sankcije nakon proteka zakonom određenog roka, računajući od dana pravomoćnosti sudske odluke kojom je izrečena kaznena sankcija, jer poslije proteka određenog vremena od donošenja pravomoćne sudske odluke izvršenje kaznene sankcije nije više kriminalno politički opravdano.

U praksi je sporno teče li tijekom izvršenja kazne apsolutna zastara izvršenja kazne zatvora ili se i ona prekida kad je osuđenik započeo s izdržavanjem kazne, kao što je to slučaj kod relativne zastare izvršenja kazne zatvora.

Glede ovog pitanja treba navesti da istekom određenog vremena, koje je u zakonu određeno kao rok apsolutne zastare, računajući od dana pravomoćnosti presude, zastarijeva

svako pravo države na izvršenje kazne, pa iako je izvršenje kazne započelo, jer prema odredbi čl. 23. st. 5. KZ zastara izvršenja kazne i sigurnosnih mjera nastupa u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko je prema zakonu određena zastara izvršenja. Pravomoćno izrečena kazna prema navedenoj odredbi gubi svoj smisao istekom određenog vremena, što je i cilj instituta zastare, jer pri tome treba poći od shvaćanja da početak, trajanje i završetak izvršenja kazne imaju isti pravni sadržaj i da stoga ne mogu uvjetovati različite pravne situacije. Nije sporno da se izvršenje kazne ne može započeti poslije proteka apsolutne zastare, onda se izvršenje ne može ni nastaviti ako u tijeku izvršenja kazne nastupi apsolutna zastara. Dakle, iz navedene zakonske odredbe proizlazi da se kazna mora izvršiti unutar roka apsolutne zastare, kao što je slučaj i s kaznenim progonom, za čiju je zastaru propisan isti zakonski rok. Naime, kao što se kazneni progon ne može nastaviti istekom roka apsolutne zastare, tako se mora postupiti i s izvršenjem kazne, jer zakon nije odredio neki drugi početak tijeka zastare, već samo od dana kad je presuda postala pravomoćna.

U svezi s ovim pitanjem treba navesti da i prema pravnom shvaćanju Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 6. prosinca 1989. godine, zastara izvršenja kazne počinje teći od dana pravomoćnosti presude."

Pravno shvaćanje sjednice Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 10. studenog 2000. godine

Članak 3. st. 2. KZ

Zastara nije nikakav privilegij za počinitelja, već institut donesen zbog oportuniteta, pa se pitanje primjene blažeg zakona, u smislu čl. 4. st. 2. KZ SFRJ (sada čl. 3. st. 2. KZ/97), ne postavlja u odnosu na pitanje zastarijevanja. Prema tome, zastara se - apsolutna - ako po prijašnjem zakonu nije nastupila do časa odlučivanja, prosuđuje prema novom zakonu, i onda kad je novim zakonom produljen rok zastare, i onda kad bi zastara bila čak novim zakonom i posve ukinuta.

VSH, I Kž-256/83 od 09. studenog 1983. godine

L I T E R A T U R A

1. Bačić-Kazneno pravo opći dio, peto preuređeno i prošireno izdanje
2. Zlatarić - Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, I svezak
3. Horvatić - Novoselac - Kazneno pravo, opći dio
4. Pavišić-Veić - Hrvatski kazneni zakoni
5. Bačić, Barcon i dr. - Komentar Krivičnog zakona SFRJ
6. Čejović - Krivično pravo u sudskoj praksi, prva knjiga, opći dio
7. Kramarić - Kazneni zakon - sudska praksa
8. Frank - Teorija kaznenog prava
9. Gvozdić - Zastara krivičnog gonjenja s posebnim obzirom na prekid iz čl. 81. st. 3. KZ - Naša zakonitost br. 8-9 iz 1971. godine